

Lidt om Degne.

Ved Pastor G. Schousboe, Nørre Aaby.

I Eventyret »Lille Claus og Store Claus« fortæller H. C. Andersen om en Bondemand: »Det var saadan en god Mand, men han havde den forunderlige Sygdom, at han aldrig kunde taale at se Degne; kom der en Degn for hans Øjne, blev han ganske rasende«. Og da han løfter Laaget paa Kisten (hvori Sognets Degn er gemt) for at se Fanden, der efter Lille Claus' Sigende f. T. sidder indespærret der, skriger han »Hu!« og springer tilbage, skønt han havde »Courage« paa Grund af den megen Vin, og siger med alle Tegn paa den oprigtigste Forførelse: »Jo! nu saa jeg ham; han saa ganske ud som vores Degn! Nej, det var forskrækkeligt!«

Hvorfør denne gode Mand ikke ret vel kan taale at se Degne, siges jo ej med rene Ord, men antydes ved hele Situationen: Stedets Degn paa Besøg hos Bondekongen, der kræser op for ham, medens Manden er borte.

Saa er Holberg mere aabenhjertig, naar han lader »Jeppe paa Bjerget« sige som en af Grundene til, at han drikker: »Mads Degn gør mig til Hanrej.« Jeppe har aldrig ønsket Livet af sin Kone, men »om Degnen døde, vilde jeg glæde mig, saa vel paa mine egne Vegne som paa andres; thi han gør mig kun Fortræd og er Menigheden til ingen Nytte. Det er en ulærd Djævel; thi han duer ikke til at holde ringeste Tone, end sige støbe et ærligt Voxlys. Nej, da var hans Formand Christoffer anden Karl. Han tog Troen fra over 12 Degne i sin Tid, saadan Stemme havde han.«

Og i »Erasmus Montanus« har vi den kendte P e r D e g n, der ellers ikke drikker Brændevin, »uden naar jeg har ondt i Maven, men jeg har gemenlig en slet Mave.« Han har i sin Ungdom studeret baade Latin og Græsk og vil ikke miste det Latin, han kan, for 100 Rigsdaler — »thi det har baadet mig i mit Embede over 100 Rdlr., ja hundrede til; ja, »Latinen hjælper meget et Menneske, udi alle Forretninger.« Og om han vilde, kunde han tale Græsk med Ridefogeden. Han har for 20 Aar siden kunnet staa paa én Fod og læse det hele Litani paa Græsk og kan endnu komme i Hu, at det sidste Ord hedder Amen! Jo, jo! han tør nok sætte sit Hoved mod hvem det skal være!

Derfor har han ogsaa kunnet finde Udveje til »at forbedre Indkomsterne, saa jeg har det, som ingen af mine Formænd havde, saa mine Efterkommere ikke skal bande mig i min Grav.« »Jeg har bragt det paa den Fod, at jeg kan sige til en Bonde: hvilken Psalme vil du have? Den koster saa meget, den anden saa meget; i lige Maade, naar der skal kastes Jord paa den Døde: vil du have fint Sand eller slet og ret Jord?«

Og han kan med Selvfølelse samle alle sine Degnedyder under disse 3 Hovedpunkter: 1) han forsømmer aldrig at ringe til Messe paa de bestemte Tider; 2) han synger saa vel som nogen Degn udi hele Sjælland; 3) »Jeg kan støbe Voxlys.«

Dette er den gamle Tids Degn i fuld bengalsk Belysning! Men det er jo et Stykke Karrikaturtegning, H. C. Andersen og Ludv. Holberg her giver os; det er vel Købstadfolkenes Syn paa de landlige Fænomener, der afspejler sig i denne Skildring af »Degnen«, som derude paa Bondelandet spiller første Violin og tager sig alle mulige Friheder, men synker sammen i sin Intet-hed, saa snart han kommer til at staa over for den virkelige Lærdom og Intelligens i Erasmus Montanus' Skikkelse.

Virkeligheden har vel nok været noget kønnere, og det vilde vist lønne sig at drage »Degnen« frem af Forglemmelsen og rense ham for den Overmaling, de lystige Forfattere har givet ham, og prøve at faa de oprindelige Farver frem.

Da Erasmus Montanus spørger Per Degn: »Sig mig: hvad tror Folk her, at I er?« faar han det Svar: »Det tror, at jeg er en god ærlig Mand og Degn her paa Stedet, hvilket er sandt!«

Ja, mon dette ikke er sandt? Mon ikke dette Syn paa Stedets Degn har været baade det almindelige og det rette?

Der har imellem dem været særdeles vel oplyste, ja lærde Mænd, og Mænd, der ikke har været Præstens Skygge, men hans Medarbejder.

Og de hedder ikke Per eller Mads allesammen. I Edsbogen for Degne m. m. i Landsarkivet i Odense finder man mange højt klingende Navne.

En Jacob Dannefer kaldes til Degn for Dalby og Stubberup Menigheder 30. April 1748.

Christen Rønnow kaldes til Kjøbeløvs. A.

Felician Gladischevitz Zinzendorph bliver Degn for Dølleffelde og Musse paa Lolland 15. 9. s. A.

Friedrich Andreassen Molpidan kaldes til Tryggelev-Fodslette 14. Maj 1749.

Johann Christoph Gottlieb Bohndorff, formodentlig en Tysker, bliver Degn for Sdr: Kirkeby og Sdr: Alslev 1751.

Og en Cornelius Stredzow kommer til Klinte og Grindløse 1752.

»Folk tænker, at der er ingen Observationer ved at være Degn; jo, jo, Degne-Kald er, min Tro, et vanskeligt Embede, naar man skal have det paa den Fod, at det skal føde sin Mand,« siger Per Degn, og heri har han vel ogsaa Ret.

En Degn havde mange Sysler. Han skulde jo først og fremmest være Præstens Medhjælper ved Gudstjenesterne i Kirken — ligesom nu. Men det gik meget tiere paa i gamle Dage, da der var mange flere Helligdage end nu om Stunder. Det var jo først Struensee, der afskaffede en Del af dem, f. Eks. 3. Helligdag (og altsaa ogsaa Gudstjenestedag) ved de 3 store Højtider.

Dernæst skulde han jo »synge for«, være Menighedens Medhjælper med at faa de mange og lange og tit meget kedsommelige Salmer sungne — og føre an i Messesvarene. Saa en Degn maatte være paa sin Post under hele Gudstjenesten; kun under Præstens timelange Prædiken kunde han maaske tage et lille Blund med Hænderne foldede foran paa Maven!

Endvidere skulde han være Hjælper for Sognets Ungdom. Naar han havde ringet 1. Gang til Gudstjeneste om Søndagen, skulde han i Vaabenhuset undervise Børnene og de unge i den kristelige Børnelærdom, indtil han efter en Times Forløb igen skulde røre Klokkerne.

Fremdeles var det hans Bestilling at rengøre Kirken — samt ringe Solen op og ned hver Dag Aaret rundt.

Han skulde besørge Præstens Brevtaske med Embedsskrivelser til næste Bestemmelsessted, altsaa være et Slags Postbud mellem Præstegaardene.

Og endelig var det jo Degnen, man efterhaanden mere og mere læssede hele Børnenes Undervisning over paa. Tidligere lærte Børnene at regne, skrive og læse i Hjemmet, men Hoveriet med den hyppige Fraværelse ødelagde denne gamle og gode Form for Skolegang, og Degnen maatte tage sig af den Ting mod en ringe Godtgørelse. Og egnede han sig ikke selv dertil, maatte han antage en Medhjælper, en »Skolemester«. Ved Skoleloven af 1814 blev Forholdet jo som bekendt ordnet saaledes, at Undervisningen blev hans egentlige Gerning og Degnekaldet kun en »Nebengeschäft«. Saaledes er det jo nu om Dage.

Den Løn, han fik for disse sine mange smaa og store Bestillinger, var — som det tydeligt fremlyser af Per Degns Udtalelser — ringe og paa sine Steder utilstrækkelig: fri Bolig, et lille Stykke Jord, nogle Naturalier og Kontanter — og vel at mærke: Indbydelse til de fleste Gilder i det eller de Sogne, han var Degn for. Det betyder jo, at han (og hans Kone) paa visse Tider af Aaret levede ganske gratis. Ikke fra Lønnen, men fra Gilderne stammer den tykke Mave, som man i Fantasien (og paa Theatret!) udstyrer de gamle Degne med.

Men selv om Lønnen var karrig, var det en stor Fordel, at den var sikker. Han var jo Embedsmand i lige saa høj Grad som Præsten, kaldet af Autoriteterne, ikke af Sognebeboerne. Det var altsaa en betrygget Stilling, ikke saa lidt eftertragtet.

*

Naar man vil skrive et Sogns Historie, er det i Reglen (foruden Kongerækken!) Præsterækken (series pastorum), man griber til, naturligvis fordi Navnene paa Præsterne i Reglen er bevarede, saa de er de eneste Mennesker i vedkommende Sogn, man dog ved lidt om; men ingenlunde, fordi Præsten var den eneste Mand, der var Omtale værd. Det vilde sikkert være baade nyttigt og fornøjeligt nu at tage fat paa Degneræk-
k e r n e rundt omkring. Vort Billedgalleri vilde rimeligvis der-
ved beriges med ikke saa faa ejendommelige Ansigter.

Som et lille Bidrag hertil vil jeg meddele, hvad jeg har kunnet finde om Degnene for Nørre Aaby og Indslev Sogne i Vends Herred. Og for ikke at svække Bidragets historiske Værdi, skal jeg afholde mig fra alle Betragtninger og lade Dokumenterne selv tale.

*

Det første Dokument, der siger noget om denne Sag, har jeg anført i en tidligere Aarbog for historisk Samfund (VII. Aarg., 2. B., S. 405), men finder det formaalstjenligt at nævne det igen.

Under 13. April 1572 indsender Provsten for Vends Herred, Oluff Perssøn Bang, (Præst for Middelfart og Kauslunde 1566—92) en Indberetning om Sognepræsterne og Degnene i Vends Herred »deris aarlig Rente og Indkomst med deris Residenser og Bolig.« Heri angives Degnens Rente til Ouby Sogn saaledes:

Haver Degnen tvende Sogne: Indsleff-Ouby.

Haver Degnen et frit Bolig i Ouby.

Jord, Øster Mark

4 Agre, kaldes Degne-Holmen	X Skpr.
2 Agre paa Harbos Tofte	III Skpr.
1 Tofte Jord, som han haver i Leje af Kirken og giver aarlig Skyld af	

Jord, Vester Mark.

2 Agre, kaldes Streng — Jord, for hvilke holdes Streng i Klokken	VI Skpr.
Eng VI Læs Hofang.	

Rente:

Fanger Degnen aarlig til Rente af Ouby Sogn:

Byg	2 Ørtug [24 Skpr.]
Gæs	24
1 Plovbrød af hver Mand sin Part af Kvægtienden.	

Fanger Degnen af Indsleuff Sogn:

Byg	XXVII Skpr.
Gæs	24
1 Plovbrød af hver Mand sin Part af Kvægtienden.	
Havre af begge Sogne:	1 Ørtug [d. e. 12 Skpr.].

★

Den første lutherske Degn, jeg kender Navnet paa, hed paa Latin *Casparus*, paa Dansk Jesper. Han nævnes i Biskop Jacob Madsens Visitatsbog den 8. Oktober 1589 og faar godt Vidnesbyrd, men ellers ved jeg ikke andet om ham end dette: at han havde en Søn Hans Jespersen, der i en Alder af 29 Aar blev ordineret 1588 til Kapellan her paa Stedet hos Præsten Ib Andersen, blev hans Eftermand og døde ca. 1630. Han havde et smuk, stærk Røst, som han jo rimeligvis har arvet efter Faderen.

Hans Pedersen.

I Kirkebogen staar: »Onsdagen den 19. Oktober 1681 blev Hans Pedersen, forrige Substitut til Ouby og Indslev Kirker, begravet, æt. 75«; han var altsaa født 1606. Han var gift 2 Gange:

- 1) *Apelone*, der nævnes 1649 som Fadder; hun døde 10. Februar 1659 Kl. 9 om Aftenen og »blev begravet Mandag den 14. dato, ætat. 72«, var saaledes født 1587 d. v. s. omtrent 20 Aar ældre end Manden; der ilede med at gifte sig igen med den 13 Aar yngre
- 2) *Bodild Søfrensdatter*, der tjente hos Laurits Nielsen i Bylderup. Brylluppet stod I. S. i Adv. 1660. Efter Mandens Død 1681 synes hun at have virket som Jordemoder: »Dca. Miser. 1689 blev Lauridtz Skrædders Barn i Bylderup fremstillet i Menigheden, som tilforn var hjemmedøbt af Fostermoderen Bodild Degnekone og kaldet Morten«. »Den 4. Marts 1699 blev begravet B. S., forrige Degne-Kone, som var tilhuse i Dagneboliget og sammesteds døde, var 80 Aar gl.« (Kirkebogen). Med denne Kone havde Degnen Sønnen *Peder*, der blev døbt 22. S. c. Tref. 1661.

Han synes at have haft en Medhjælper: »Den 1. December 1675 bl. begr. Salig P o v e l P o u f f u e l s ø n, Substitutens Medhjælper, født i Sielland i Rye Præstegaard, 40 Aar 9 Mdr. 3 Uger og 2 Dage gl.«

Johan Johansen Bager,

»forrige Substitut til Nør.-Ouby og Indslef Sogne«, blev begravet Tirsdag den 23. December 1680, 46 Aar gl. — altsaa omtr. 1 Aar før den gl. Hans Degn døde. Jeg gætter paa, at den gamle Degn er gaaet af, og Johan har afløst ham; han kaldes jo ikke »Substitutens Medhjælper«, men Substitut.

Jens Christensen Wiingaard

maa ligeledes være traadt til, inden gl. Hans døde i Oktober 1681, idet Kirkebogen udviser, at »Jens Christensøn Dægn« Kone er Fadder til et Barn 4. Februar i det Aar. Han var ligeledes gift 2 Gange:

- 1) Maren Jensdatter. »Fredagen den 6. Juni 1710 begr. den hederbaarne, dydige og nu Himmelsalige Quinde M. J., Jens Wüngaards, Degn i Ouby, hans Hustru, var 55 Aar gl., mindre 7 Dage«; hun var altsaa født 1655. Børn:
 - a) D o r e t h e. »7. Oktober 1700 bl. begr. Jens Degns Datter D., som tjente i Hersleff (eller Haarslev) og døde der sammesteds, var 23 Aar og 6 Mdr. gl.«, altsaa født 1677.
 - b) J e n s e r v e d Skiftet efter Faderens Død 1718 den ældste Arving; han blev »efter Tjenestens Forrettelse« trolovet i Ouby Kirke Søndagen Cantate 1704 og 6. S. e. Tr. s. A. gift med Maren Mortensdatter, født i Aabylund; de fik mange Børn.
 - c) I n g e r, døbt Søndagen Judica 1681. »Den 8. Marts 1703 blev begravne Jens Degns Datter Inger, var 22 Aar gl., og Anne Christensdatter, som havde vaaren hos ham i mange Aar, døde to Dages Tid efter at forantegnede Inger Jensdatter havde ved en salig Afsked fra Verden faaet en god Ende paa hendes Svagthed, hun i nogle Aar havde vaaren belad med.« (Kbg.).
 - d) J o h a n n e e l, Jehanne, født Natten imellem 29. og 30. December 1682, hjemmedøbt 3. Januar 83 og Onsdag den 21. Februar fremstillet udi Menigheden, baaren af Biskoppen Thomas Kingos Frue. Hun blev 15. S. e. Tr. 1707 udi Degneboliget trolovet med og 6. Februar 1708 viet til Seign. Neels Neelsen Schindler, »Schargiant under Capitein Gramboes Compagnie.«

- e) C l a r a, født 1. Sept. 85 ved 10 Slet Formiddag, hjemmedøbt Mandagen den 7. Sept. og har til Faddere bl. a. Bodild Degnekone og Anne Christensdatter, tjenende i Degneboligen. Hun begr. 10. Sept. 85.
- f) T h o m a s K i n g o blev hjd. 19. S. e. Tr. 1686, fremstillet i Guds Hus Onsdagen den 20. Okt.; jordet 8. Februar 1715.
- g) C h r i s t e n blev hjd. Søndagen Judica 1689, overværende Degnen selv, hans Skolemester, . . . Søren Jensen, tjenende i Degneboliget, saa og Degnens (Tjeneste-) Quinde Anne; han fremstilledes i Menigheden Onsdag den 17. April og har til Faddere bl. a. Erich Jacobsen, Skolemester hos Lauridtz Pedersen i Indslev, Jørgen Degn i Fjelsted, Lauridtz Jacobsen, Degn i Rørup.
- h) e n d ø d f ø d t Dreng fødes Anno 92, Natten imellem 10. og 11. Februar og begr. Søndagen Invocavit.
- i) K i æ l d bl. hjd. Søndagen Quasimodogeniti 1694, fremstillet 27. April s. A. og begravet 4. August 1701.
- 2) C a t h r i n e J o h a n s d a t t e r; hun døde først 1753 og bl. begr. 4. S. e. H. 3 Kg. efter at have siddet i Enkestand i samfulde 38 Aar.

»Jens Christenssøn, Degn af Ouby, blev begravet, hensat i een fyr Kiste*), den 30. Sept. 1718.«

Vends Herreds gejstlige Skifterets Protokol I, S. 201 flg., meddeler videre: »1718, den 24. Oktober, var Provst P. Winther, Hr. Jørgen Friderichsen*), Hr. Hans Mygind af Asperup, samlede for at aabne, registrere, vurdere og siden skifte Stervboen mellem hæderlige Jens Christensøn Wiingaard, Degn i Nørre Aaby, hans Arvinger: Jens Jenssøn W., Christen Jenssøn W., som begge er deres egne Værger, paa den ene Side, og hans efterladte Enke Cathrine Johansdatter p. d. a. S. Jens J. W., som er den ældste Arving, lod sig nøje med 10 Rdl., hvilke blev betalt med Arbejdsvognen og dens Tilbehør samt Ploven, Harven og Vognskrinet; det øvrige, som er 3 Rdl. 4 Mk. 4 Sk., skal betaales enten i Penge eller i Vare. Christen J. for sin Fordring blev contenteret med 3 Rdl. 2 Mk. og nogle af hans Sal. Faders Gangklæder, undtagen de sorte. Betalingen, enten den skeer i rede Penge eller i ham nyttige Vare, er ham lige meget. Hvorimod Enken tager til sig al Boets Midler og svarer til al den Gæld, som deraf dependere, og holder Arvingerne fri for al Boens Krav; tillige med svarer hun og al Degneboligets Brøstfældighed, som blev agtet alt af Vurderingsmændene for 14 Rigsdaler. Til dette Forligs Bekræftelse gav begge Parter her under deres Hænder.«

*) 26/9. 1719 blev en stor Gaardmand Hans Nielsen Skeel af Brangstrup hensat i en Egekiste og 14. 11. s. A. Peder Nielsen af Ouby Margaard hensat i en Bøgekiste.

**) Præst i Nr.-Aaby.

Denne Boets Magerhed faar en til at mindes. Per Degns selvfølende Bemærkninger om, hvorledes han har forbedret Kaldets Indkomster; det kunde altsaa nok behøves.

Det kan i denne Sammenhæng nævnes, at J. C. Wiingaard i 1685 kom i Strid med sin Sognepræst Frederik Alexandersen om en Tofte, Præsten holdt sig til, men som iflg. Provstebogen af gammel Tid havde ligget og været brugt i Leje af Kirken til Degneboelet. Der var allerede udtaget Provstestævning i Sagen, da Bispen stiftede Forlig mellem Parterne (Vedel Simonsen efter Bloch). Formodentlig af Taknemlighed for denne Mægling blev Degns Søn (født 1686) kaldet Thomas Kingo.

Friderich Jørgensøn,

»kaldet til at være Sogne­degn i Nørre Aaby og Indslef Menigheder« underskriver Degne-Eden i Nørre Aaby Præstegaard den 20. Oktober 1718. Han var nemlig ældste Søn af Stedets Præst Hr. Jørgen Friderichsen, var født i Præstegaarden »Lørdag, den 4. August 1694 imod Aftenen« og blev døbt af Farfaderen Hr. Frederik Alexandersen. Han blev allerede begravet 1. Marts 1720, »hensat i een Ege Kiste«.

Lauridtz Andersen Pejrup

underskrev Eden den 15. Marts 1720 og virkede til sin Død; han blev begravet Mandag den 27. Oktober 1749. Han var gift med

Anne Rasmusdatter, der levede endnu 1749. Børn: 1) Mads, der bl. hjd. 28. Novbr. 1722; han blev Faderens Eftermand; 2) og 3) Tvillingerne Maren og Anne Marie bl. hjd. 12. Okt. 1724 og fremstillede i Guds Hus 1. S. i Adv. Maren blev Lørdag den 3. Juli 1762 gift med Hans Mortensen, der tillige med hende tjente Degnen; Mandag den 30. Maj 63 blev hun som Enke gift med Christopher Pedersen, der tjente i Aabylund. Anne Marie blev Mandag den 22. Maj 1758 cop. til Jens Søfrensen i Bubel. 4) Anders hjd. 24. Decbr. 1726, jordet 11. Januar 27. 5) Rasmus hjd. 6. Juni 1728, fremstillet 8. S. e. Trf. Ved Faderens Død conditionerede han 1749 paa Brahesholm hos Fogeden Frans Trolle; han døde i Nr. Aaby som Ungkarl, 64 Aar gl., og bl. begr. 14. Okt. 1792.

I Boet efter L. A. Pejrup (Skrifteprotokol III, 34) er der en Del Bøger (ca. 40), deriblandt Virgil paa Latin, et græsk Lexicon, Ny Testamente paa Græsk, en Ligprædiken over Ingeborg Ulstand og en over Karen Riisbrich.

Af Værelser i Degneboligen nævnes ved denne Lejlighed Sengkamret, Dagligstuen, Storstuen (hvori bl. a. »en liden Bimpel« og 20 Lispund [?] linnet Garn, destineret til Dyner til Døtrene), Kælder, Bryggers (»Brøggerhuuset«, hvori bl. a. en Brændevinskedel med Behør) og Skolen.

Hans Enke Anna Rasmusdatter har til Lavværges Mads Rasmussen »til Kjærbyholm«, formodentlig hendes Broder.

Overskuddet af hans Bo er 76 Rdl. 4 Mk. 4 Sk., hvoraf Enken faar 46 Rdl. 2 Mk. 4¹/₂ Sk., de 4 Børn hver 7 Rdl. 4 Mk. 4¹/₂ Sk.

Mads Laursen Pejrup

afløste altsaa sin Fader i 1749 som Degn for Nørre Aaby og Indslev Menigheder. Men han har først været Medhjælper i Embedet, idet han allerede underskriver Degne-Eden den 20. Februar 1747 og »lover for Guds Ansigt udi samme mit Embede at skikke mig efter den Ed, som jeg Hans Højværdighed Hr. Biskop Ramus gjort haver.« Han begyndte altsaa at fungere som Degn i en Alder af kun 24 Aar, idet han jo var født i Degneboligen og hjemmedøbt 28. November 1722. Han blev Torsdagen den 23. Sept. 1751 gift med Jomfru

Sophie Elisabeth Trolle, rimeligvis en Søster til Stedets Præst Julius Trolle. Efter Anførelsen af Vielsen staaer der i Kirkebogen nogle Bogstaver, saa vidt jeg kan læse: G. G. O. K. og V. T. A. og F. af N. for J. Sk., hvoraf de første 2 vel skal siges: Gud give . . . og de sidste: for Jesu Skyld!

Mads Degn blev ikke gammel; han begravedes Fredagen den 15. April 1763, 40 Aar 4 Mdr. og 9 Dage gl.

Johannes Kaare

kaldedes af velædle og velbyrdige Hr. Krigsraad Wedel til Holsegaard og underskrev Eden som Sogne-Degn for Nørre Aaby og Indslev Menigheder 30. Jun 1763, men begravedes allerede 7. Januar 1767, 32 Aar gl. Han var gift med

Christiane Schmidt, der blev boende en Tid i Nr. Aaby, men døde paa Hovedgaarden »Kjærsgaard« i Brænderup Sogn Januar 1807. De synes at have haft et Barn, idet Kirkebogen indeholder følgende Notits, der maa være skreven af Degnen:

»Tiirsdagen d. 5. Juni 1764 blev født min liden Datter om Morgenen Kl. 1,4re Minut, og fremstillet til Daaben Fredagen den 8. ejusdem ved Fru Wedell paa Holsegaard og kaldet Anne Kirstine«; hun døde imidlertid Lørdagen den 17. November s. A. om Aftenen Kl. 10 og blev begravet Tiirsdagen den 20. ejusdem, efter at hun havde levet 23 Uger og 4 Dage.

Ved Skiftet efter ham (Prot. III, pag. 175—179) bemærkes, at han efterlod sin Enke »uden Børn og en til Gælden utilstrækkelig Bo«. Det beløb sig nemlig til ialt 134 Rdl. 5 Mk. 8 ß, men Gælden var paa 383 Rdl. 13 ß.

Enken synes at være kommen godt paa Fode. Da hun i 1807 efter 40 Aars Enkestand dør paa Kjærsgaard, efterlader hun 890 Rdl. 6 Sk. til Deling mellem en Del Søsterbørn af Navnet Jensenius. Blandt hendes Ejendele var der ikke mindre end 6 (sex!) Snustobaksdaaser, deriblandt en af Skildpadde (Skiftreretsprotokol IV, pag. 225).

Peder Gommesen

kaldedes af Krigsraad Wedel til at være »Sogndegn til Nr. Aaby og Indslev Menigheder og Skoleholder til Nr. Aaby« og underskrev med sirlige Bogstaver Eden 10. Marts 1767. Hans Moder Madame Catharina Basse, Sal. Raadmand Gomme Hansens fra Errøeskiøbing blev begravet her Fredagen den 15. November 1776 — og han selv fulgte hende snart, idet han begravedes 8. Oktober 1777, kun 42 Aar gammel.

Hans Hustru hed

Anna Kristine Betzer, og han havde med hende disse Børn:

- 1) Anna Helvig el. Hedevig, der blev døbt 30. Sept. 1768, baaren af Jomfru Karen Basse Fønss fra Hindsgavl. Fadderne var Hr. Agent Iversen af Middelfart, Hr. Krigsraad Wedel paa Hølsegaard, Hr. Engel i Middelfart og Jomfru von Haven fra Hindsgavl (Kbg.)
- 2) »Fredagen den 20. November 1772 blev vor lille Datter døbt og kaldet Else Maria Jacobina, baaren af Hr. Agent Iversens Frue i Middelfart;« hun begravedes 27. Febr. 73, 14 Uger gammel.

Der er i Poet efter ham bl. a. 1 sort Ko paa 6 Aar til 6 Rdl. 4 Mk., en graa do. 12 Aar til 4 Rdl., 1 Mælkekalv 1 Rdl. 2 Mk. og 3 Faar à 4 Mk. = 2 Rdl. samt et Bistade til 3 Mk.

Endvidere 32 smaa Sølv-Vestknapper vurderede til 2 Mk.; en blaa Klædes Kjole med do. Euxer, en hvid Sartet (?) Kjole, en graa »Fraque« og Vest, en sort Kjole og Vest og et Par Skind-Buxer, en Parykblok.

Der fremlægges i Skiftesamlingen den 6. November 1777 af en Købmand i Middelfart en Skrivelse, der ret kan give Indtryk af en stakkels Degn fortvivlede økonomiske Stilling:

Højestærede kjære Broder! Hans meget ærede af 29de Januar bekom jeg i Mandags tillige med vedhæftede Regning paa 48 Rdl. 3 Mk. 4 Sk. Samme Regning testerer jeg ej alene at være rigtig, men endog undseer mig ved, at den har staaet saa længe ubetalt, hvilket jeg erkender paa Hans kjære Faders og Hans egen Side at være en stor Artighed. Min Evne og Formue har ej været til paa nogen Tid at betale samme, men vil hermed engang endnu for alle forsikre, som og tryggelig skal blive holdet, at jeg til

hver 11te Juni Termin betaler Ham 5 Rdl. ligesom og til hver 11. December 5 Rdl. aarlig, og kan jeg forinden faa ved Lejlighed ellers noget afbetalt, skal jeg med al mulig Flid stræbe derefter. Vil derfor hermed hjertelig formode, at Han herved lader sig tilfredsstille, at min Velgjørere ej skulde blive fortrydelig, da, ihvordan det end gaar, aldrig i nogen Maade har at befrygte for sin Regnings visse Betaling. Jeg haaber heri Artighed. Og iøvrigt næst min Kones og min kjærlige Hilsen til Ham, Kjæreste og gamle Forældre lever jeg

Hans hulde Ven og Broder
Peder Gommesen.

Nr. Aaby, den 7de Februar 1776.

P. S. Broder Mons. Mathias Peter var hos mig i Aftes og tillige i Dag efter Ordre at paaminde mig om Betaling, men desværre for mig, at jeg ej straks kunde det efterkomme.

Fremdeles viser det sig, at han skylder Skoleholderen Sr. Bierre i Balslev fra 21 Søn- og Prædiken Dage, han havde forrettet Tjeneste hos den Sal. Afdøde i hans Svaghed udi Nørre Aaby og Indslev Kirker . . . 2 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. Tjenestepigen paa Stedet Maren Nielsdatter fordrede af 10 Aars Løn, hun havde tilgode, efter hvad hun paa samme havde optaget, 33 Rdl. 2 Mk.

Husmand Mads Hansen i Byllerup for at ringe Klokkerne i Nr. Aaby Kirke om Søn- og Helligdagene 1 Rdl. 2 Mk.

Husmand Hans Pedersen i Indslev ligeledes for at ringe Indslev Kirkeklokker 1 Rdl. 3 Mk.

Husmand og Tømmermand Absolon Rasmussen i Nr. Aaby fordrede: 1) laante Penge 4 Rdl. 5 Mk., 2) nok, hvorfor han har i Pant en Sølv-Theske og en do. Sukker-Tange, som han indleverede til Stervboet, 3 Mk. og 3) for den dodes Lig-Kiste 4 Rdl.

Gaardmand Rasmus Madsen af Kjærbyholm indleverte til Boet en Sølv Spiseske, hvorpaa han havde laant S. Gommesen 1 Rdl. 1 Mk.

Henik Møller i Kjødstrup Mølle havde i Pant en 3-Leds Guldring og et Sølv-Kridthus, hvorpaa han havde laant den sal. afdøde 4 Rdl.

Ungkarl Jens Jørgensen af Vejrup indleverede 2 Sølv-Spiseskeer, hvorpaa han havde laant 2 Rdl. 2 Mk.

Degneboligens Stuehus er paa 12 Fag og vurderes til 6 Rdl. pr. Fag = 72 Rdl., Udhusene paa 20 Fag à 2 Rdl. — 40 Rdl., tilsammen 112 Rdl.

For Forbedringen paa disse Bygningen i Gommeseens Embedstid — hvilke Forbedringer Eftermanden Berg dog mener, ikke at have fundet Sted — mener Enken, der kan tilkomme hende 50 Rdl., men »i Henseende til Sr. Bergs Vilkaar« vil hun dog slaa af til 14 Rdl. i det Haab, at Sr. Berg »ville være hende for sin Eftergiveness til mulig Tjeneste i Tilfald« (d. e. i paakommende Tilfælde).

Hele Dødsboet er paa 332 Rdl. 2 Mk. 10 Sk., og da Gælden beløber sig til 334 Rdl. 2 Mk. 3 Sk., gaar det lige op, »hvorfor Skifteretten finder det uforlødent sig med videre Forretning at opholde.«

Jacob Berg.

Om ham veed jeg kun, at han blev begravet 17. Okt. 1795, 48 Aar gl. — og at han var gift med

Ane Elisabeth Henriette Niederhausen, der begravnes 23. Febr. 1804, 65 Aar gl. Ved Skiftet efter ham (Prot. IV, p. 145) nævnes følgende 3 Børn:

- 1) Jacob Christian Ludevig, da 22 Aar gl. og Malersvend hos Maler Weiner i Odense.
- 2) Christian Anthon, tjenende som Foged paa Torpegaard.
- 3) Ane Elisabeth Katrine, der blev døbt 1. Januar 1778 og confirmeret Søndagen quasimodogeniti 1792.
- 4) Desuden blev en dødfødt Søn begr. 10. Decbr. 1780.

Ved Auktionen efter ham den 23. November 1795 indkom 189 Rdl. 3 β. Boets hele Indtægt var 221 Rdl. 3 β, medens Udgiften kun var 73 Rdl. 12 β, saa der var et Overskud paa 127 Rdl. 5 Mk. 7 β at dele. Den gode Jacob Degn har været helt velhavende!

For Fuldstændigheds Skyld anføres, at den 14. Sept. 1791 blev trolovede unge Karl Adam Christopher Lichtvard og Pigen Anna Elisabeth Amalia Berg hos Degnen; de copuleredes den 11te November s. A.

David Kastrup

omtales 1804 som »Sogndegn og Skolelærer i Nr. Aaby«. Han var gift med

Anna Hedvig Døllner, der døde den 17. Decbr. og begr. 23. December 1826. De havde disse Børn:

- 1) Anne Frederikke, døbt 2. Maj 1797. Hun blev 5. November 1824 gift med Hans Pedersen Kiær, Kirkesanger og Skoleholder til Snave i Dreslette Sogn, 30 Aar gammel.
- 2) Jørgen Christian, døbt 2. Februar 1800.
- 3) Johan Andreas, døbt 23. Juli 1804, gift med Maren Henrichsdatter, døde paa Indslev Mark den 18. Novemb. 1876, 73 Aar gammel, og begr. paa Indslev Kirkegaard 23. November.

24. Marts 1807 ægtevies Karlen Michael Brønnum af Jylland og Jomfru Karen Döllner hos Degnen Kastrup i Nr. Aaby.

Kastrup havde i sine sidste Aar 1828—32 som Hjælpelærer Jacob Pedersen, der blev hans Eftermand og døde 1872; han afløstes af Sønnen Jacob John Theodor Kingo Pedersen, der tog sin Afsked 1. Sept. 1913.

Men dette tilhører den nyere Tid og den nye Ordning, der indførtes 1814 ved Anordningen af 29. Juli, der bl. meget andet bestemmer: »Paa det at Skolelærernes Løn, uden alt for stor Byrde for Landboerne, kan forbedres, blive, naar de nuværende Degne afgaa, Degne-Indkomsterne herefter at fordele imellem Skolelærerne i Sognet, saaledes, at enhver nyder Degne-Indkomsterne for hans Skoledistrict.«

Hermed er altsaa Torpedoen lagt under det ældgamle Degne-Embede, saa det sprængtes i flere Stykker: baade Pligterne og Lønnen fordeltes paa flere Personer; en historisk Skilte- kelse: S o g n e - D e g n e n forsvandt fra Skuepladsen — her paa Stedet dog først 1832. David Kastrup var den sidste D e g n for disse Menigheder.